

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τη ζωή στη Γη ο άνθρωπος ελάχιστα την σέβεται, η ζωή όμως σε άλλους κόσμους διεγείρει το ενδιαφέρον και τη φαντασία του. Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι; Ίσως όλα μαζί, **ταυτόχρονα** όμως κι ένα βαθύ αίσθημα μοναξιάς. Άλλωστε τη ζωή του εδώ ο άνθρωπος την έχει καταστήσει πιεστική και ανούσια. Περιμένει λοιπόν ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες και τα μακρινά άστρα. Ακόμη όμως και αν δεχθούμε με αισιοδοξία ότι η ζωή δεν ανθίζει μόνον στη Γη, αλλά ότι αφθονεί στο Σύμπαν, ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ορθώνεται. Είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί –όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας– ότι με τη ζωή αυτή η επικοινωνία εμφανίζεται, για το ορατό τουλάχιστον μέλλον, ανέφικτη.

Με τη ζωή λοιπόν στο Σύμπαν είναι αδύνατο να επικοινωνήσουμε, η ζωή όμως γύρω μας ανθίζει. Η ζωή εδώ, σ' έναν μικρό και πανέμορφο πλανήτη, ανέδειξε ύστερα από σιωπηλές διεργασίες που διήρκεσαν δισεκατομμύρια χρόνια μια θαυμαστή ποικιλία έμβιων όντων. Οι θάλασσες και τα δάση της Γης, τα βουνά και οι πεδιάδες της αποκαλύπτουν κάθε στιγμή τη γοητεία που κρύβουν τα χιλιάδες όμοια ή ανόμοια δημιουργήματα της εξελίξεως. Η ανεμώνη και το δελφίνι, ο αϊλουρος αλλά και ο γυπαετός, τα ανθρώπινα όντα στις πολλαπλές φυλετικές τους παραλλαγές, είναι δίπλα μας, συμμετοχα του ίδιου πλανήτη και του μέλλοντός του.

Αποκαλύπτεται όμως επίσης σε όλη του την τραγική αντίφαση ότι ο άνθρωπος, αυτή η περιούσια κορύφωση της εξελίξεως, έχει διπλή υπόσταση. Από τη μια είναι ικανός για μεγάλες πράξεις, έμαθε με την επιστημονική του γνώση να κατανοεί τον κόσμο αλλά και **γέννησε** αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη. Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες. Ελάχιστα, τέλος, σέβεται τις πολλαπλές εκφράσεις της ζωής, ενώ η φύση και οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του. Η υπερφίαλη αυτή στάση του ανθρώπου έχει αλλοιώσει έτσι ένα θαυμαστό περιβάλλον, που ωστόσο υπήρξε και το λίκνο της δικής του υπάρξεως.

Είναι λοιπόν καιρός να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι η ζωή αλλού ίσως υπάρχει, αλλά η προσδοκία να την συναντήσει δεν θα πραγματοποιηθεί εύκολα. Η ζωή όμως στη Γη ανθίζει ακόμα και τον περιμένει. Αν όσο είναι ακόμα καιρός **τείνει** το χέρι του προς τη ζωή αυτή, το φυτικό και ζωικό της θαύμα, τον Άλλο και τους άλλους, ίσως **αισθανθεί** λίγο πιο άξιος έποικος της Γης.

Έτσι είναι σοφότερο να εξαντλήσουμε τις προσπάθειες για καλύτερη επικοινωνία, εδώ στη Γη. Το περίεργο ωστόσο είναι ότι, όσο η επικοινωνία αυτή πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί. Φαίνεται ότι αυτό που απαιτείται είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογική έκρηξη της εποχής: απαιτείται βαθύτερη παιδεία και ουσιαστικότερες αξίες του πολιτισμού. Οι εφιάλτες, άλλωστε, από τα περιβαλλοντικά προβλήματα **πληθαίνουν**, και η Γη δεν φαίνεται να αντέχει για καιρό ακόμα την αφροσύνη μας.

Σημασία επομένως δεν έχει να συναντηθούμε –αν ποτέ συναντηθούμε– στο πολύ μακρινό μέλλον με κάποια όμοια ή ανόμοια με μας δημιουργήματα της εξελίξεως. Το σπουδαίο θα ήταν να μπορούμε τότε να υπερηφανευθούμε, σε χιλιάδες ή εκατομμύρια χρόνια, ότι το ανθρώπινο είδος έχει κατακτήσει υψηλά επίπεδα ισότητας και αξιών, και ότι οι πόλεμοι έχουν εκλείψει και ότι η Γη, το λίκνο της ανθρώπινης ζωής, έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες, τα δάση ή την ατμόσφαιρά της, και είναι πάλι ένας πανέμορφος πλανήτης. Διάσπαρτα άλλωστε, εδώ ή εκεί, θα βρίσκονται πάντοτε τα επιτεύγματα των σπουδαίων πολιτισμών, που αιώνες τώρα συνοδεύουν τη διαδρομή του ανθρώπου.

Η «εξωγήινη μοναξιά», λοιπόν, δεν φαίνεται ότι θα εγκαταλείψει εύκολα τον άνθρωπο. Η γιγνή του ωστόσο μοναξιά, που είναι επικίνδυνη και πιο **ανάλητη**, είναι μεγάλη ανάγκη να απαλυνθεί. Τότε θα αναδειχθεί η μοναδικότητα του κάθε ανθρώπου, και η αναζήτηση της εξωγήινης ζωής θα αποκτήσει άλλο περιεχόμενο και νόημα.

Γιώργος Γραμματικάκης, Ένας Αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013. 2^η έκδοση (Διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «...όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρωπίνη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί».

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «Αποκαλύπτεται όμως...υπάρξεως».

Μονάδες 3

β) Να βρείτε μέσα στο κείμενο τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: ταυτόχρονα, γέννησε, αισθανθεί, πληθαίνουν, ανάληψη

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: ανούσια, εμφανίζεται, ανέφικτη, πυκνώνει, υψηλά

Μονάδες 5

B4.α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού («Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;») (μονάδες 3), καθώς και της διπλής παύλας («-όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας-») που υπάρχουν στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (μονάδες 2).

Μονάδες 5

β) Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική στο απόσπασμα που ακολουθεί: «Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες».

Μονάδες 3

Γ1. Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:

α) τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και

β) τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).Μονάδες 25

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Κ.Ι Παρά τη διάθεση του ανθρώπου να γνωρίσει το σύμπαν και άλλους κόσμους το σημαντικότερο είναι να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του με το γήινο περιβάλλον

- Αν και το διάστημα μπορεί να κρύβει διάφορες μορφές ζωής η επικοινωνία με αυτές είναι προς το παρόν ανέφικτη
- Το γήινο περιβάλλον είναι θαυμαστό στη βιολογική του ποικιλία από τις πιο απλές μορφές ζωής έως τον ίδιο τον άνθρωπο
- Αυτός, ως κορυφαίο πλάσμα της εξέλιξης, υιοθετεί αντιφατική συμπεριφορά· μεγαλουργεί στην επιστήμη και στην τέχνη αλλά και προξενεί τον όλεθρο εξαιτίας της αλαζονείας και του υλισμού του
- Επείγει, λοιπόν, να συνειδητοποιήσει ότι προτεραιότητα του είναι να αποκαταστήσει την αρμονία στο φυσικό αλλά και κοινωνικό περιβάλλον
- Η αναγκαία επικοινωνία δεν εξασφαλίζεται πάντοτε από την τεχνική πρόοδο που, αντίθετα, οξύνει τη μοναξιά και τηναλλοτρίωση. Μόνη λύση προβάλλει η ουσιαστική παιδεία και οι πολιτισμικές αξίες διότι αυτές θα εγγυηθούν τόσο την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος όσο και του πολιτισμού
- Η λύση στα ανθρώπινα αδιέξοδα δε βρίσκεται στο σύμπαν αλλά στη γη

Το κείμενο αναφέρεται στην ανάγκη να επαναπροσδιορίσει ο άνθρωπος τη σχέση του με τη φύση αντί να αναζητά απαντήσεις στο σύμπαν· η επικοινωνία με άλλους κόσμους είναι προς το παρόν ανέφικτη. Άλλωστε το γήινο περιβάλλον θαυμαστό στη βιοποικιλότητά του ορίζει το παρόν και το μέλλον του πολιτισμού. Σε σχέση με αυτό ο άνθρωπος υιοθετεί αντιφατική συμπεριφορά· μεγαλουργεί στην επιστήμη και στην τέχνη αλλά και, εξαιτίας του υλισμού και της αλαζονείας, σπέρνει τον όλεθρο. Επείγει, λοιπόν, να συνειδητοποιήσει την αναγκαιότητα να αποκατασταθεί η φυσική και πολιτισμική ισορροπία μέσω της επικοινωνίας που δεν εξασφαλίζεται από την τεχνική πρόοδο. Αντίθετα επικρατούν η μοναξιά και η αλλοτρίωση των οποίων η αντιμετώπιση απαιτεί ουσιαστική παιδεία και στέρεες πολιτισμικές αξίες. Επομένως η πρόκληση δεν είναι η συνάντηση με άλλους κόσμους αλλά η αντιμετώπιση του πολιτισμικού του αδιεξόδου.

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «...όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρωπίνη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί». Μονάδες 10

Μία από τις πιο χαρακτηριστικές αντιφάσεις του σύγχρονου κόσμου είναι η αφθονία μέσων και τρόπων επικοινωνίας αλλά και η αίσθηση της μοναξιάς και του αδιεξόδου. Αν και η τεχνολογία τελειοποιεί διαρκώς τα μέσα που προορίζονται να βοηθούν την ανθρωπίνη επαφή, αυτή νοσεί. Διότι τα όλο και περισσότερα τεχνητά μέσα –κινητά τηλέφωνα, διαδίκτυο, ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης– έτσι όπως χρησιμοποιούνται μέσα στην πολιτισμική συγκυρία περιορίζονται να υπηρετούν μία εικονική παρά ουσιαστική επικοινωνία. Οι επικρατούσες αξίες της ιδιώτευσης και του ατομισμού επιβάλλονται από τους κυρίαρχους μηχανισμούς της εποχής. Μέσα σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο ακόμη και τα τεχνικά μέσα τα προορισμένα να διευκολύνουν την επικοινωνία αποτυγχάνουν. Ακολουθούν η απομόνωση και η εγκατάλειψη της συλλογικότητας με οδυνηρό αποτέλεσμα την ανθρωπίνη αλλοτρίωση. Είναι αυτή τελικά που υπονομεύει τόσο τις πολιτισμικές όσο και τις φυσικές ισορροπίες.

B2. α) Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «Αποκαλύπτεται όμως...υπάρξεως». Μονάδες 3

Η παράγραφος δομείται ως εξής:

Θεματική περίοδος: «Αποκαλύπτεται έως... υπόσταση»

Λεπτομέρειες – σχόλια: «Από τη μια.... έως... συμφερόντων του»

Κατακλείδα: «Η υπερφίαλη ...έως ...υπάρξεως».

β) Να βρείτε μέσα στο κείμενο τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου. Μονάδες 4

ενδεικτικά:

διεγείρει το ενδιαφέρον και τη φαντασία

διανοητικό παιχνίδι

χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες

η ζωή δεν ανθίζει μόνο στη γη

ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική του πορεία

υπήρξε λίκνο της δικής του υπάρξεως

η επικοινωνία πυκνώνει

οι εφιάλτες από τα περιβαλλοντικά...

έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες

η εξωγήινη μοναξιά κλπ

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ταυτόχρονα, γέννησε, αισθανθεί, πληθαίνουν, ανάληψη Μονάδες 5

ταυτόχρονα = συγχρόνως, συνάμα, σύγκαιρα, παράλληλα

γέννησε = δημιούργησε, προκάλεσε, παρήγαγε

αισθανθεί = νιώσει, συναισθανθεί, αντιληφθεί, καταλάβει
πληθαινούν = αυξάνουν, αυξάνονται, πολλαπλασιάζονται
ανάλητη = αμείλικτη, σκληρή, άπονη, ανελέητη, ανοικτίμων, αναισθητη, αδυσώπητη

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ανούσια, εμφανίζεται, ανέφικτη, πυκνώνει, υψηλά Μονάδες 5

ανούσια ≠ ουσιώδη, ουσιαστική
εμφανίζεται ≠ εξαφανίζεται, αφανίζεται, χάνεται
ανέφικτη ≠ εφικτή, δυνατή, πραγματοποιήσιμη, εφαρμόσιμη
πυκνώνει ≠ αραιώνει, δυσχεραίνεται, μειώνεται, λιγοστεύει
υψηλά ≠ χαμηλά

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού («Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;») (μονάδες 3), καθώς και της διπλής παύλας («-όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας-») που υπάρχουν στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (μονάδες 2). Μονάδες 5

Το ερωτηματικό σημειώνει τη ρητορική ερώτηση του κειμένου με την οποία εισάγονται εκδοχές της διαστημικής αναζήτησης, επιδιώκεται ο προβληματισμός του αναγνώστη και επιτυγχάνεται η ζωντάνια και η παραστατικότητα.

Οι παύλες εισάγουν παρενθετική φράση η οποία συμπληρώνει / σχολιάζει την κρίση για τη συνειδητοποίηση ενώ υπαινίσσεται την αντίθετη συμπεριφορά με ίχνη δηκτικής, καυστικής διάθεσης

β) Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική στο απόσπασμα που ακολουθεί: «Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες». Μονάδες 3

Από την άλλη, από τον ίδιο τον άνθρωπο σφραγίζεται η ιστορική πορεία του, θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και συντηρούνται η αδικία και οι ανισότητες.

Γ1. Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:

α) τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και

β) τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό (500-600 λέξεις).

«Από το διάστημα ...στη γη»

Στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων έχουν πυκνώσει οι επιστημονικές ανακοινώσεις που προειδοποιούν ότι ο πλανήτης μας έχει φτάσει σε οριακά σημεία εξαιτίας της ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι περισσότερες από αυτές επισημαίνουν τις κλιματολογικές μεταβολές: την υπερθέρμανση, την ανομβρία, την εξάντληση των υδάτινων αποθεμάτων και το λιώσιμο των πάγων στους πόλους. Όπως είναι φυσικό οι επιστημονικές παρεμβάσεις αντανακλώνται στη συλλογική συνείδηση και τροφοδοτούν ποικίλες αντιδράσεις στο κοινωνικό σύνολο: από την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή έως τον πανικό και την υστερία. Το τραγικό είναι ότι, παράλληλα με το φόβο, τα οικολογικά ζητήματα γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης για ποικίλες σκοπιμότητες και η μάζα αναπτύσσει εθισμό που οδηγεί στην παραίτηση και την αδιαφορία.

Όστόσο δεν υπάρχουν αντιρρήσεις στις θεμελιώδεις διαπιστώσεις. Ο άνθρωπος, τυφλωμένος από τη δύναμη της γνώσης και την «ασφάλεια» της τεχνολογίας λειτουργεί αλαζονικά απέναντι στη φύση και στη ζωή κάθε μορφής. Η σκοπιμότητα για δύναμη και κέρδος κυριαρχεί και καταργεί τη συνετή διαχείριση της γνώσης και των εφαρμογών της.

Η ύβρις , λοιπόν, έχει δραματικές επιπτώσεις στη φύση, στη ζωή, στην ίδια την ανθρώπινη κοινότητα:

- καταργείται η φυσική ισορροπία: ρύπανση των θαλασσών, αποψίλωση των δασών, εξόντωση ειδών
- η διάσπαση της οικολογικής αλυσίδας εγκυμονεί τον κίνδυνο της κατάρρευσης του οικοσυστήματος και ενός ολέθρου που θα συμπεριλάβει τον ίδιο τον άνθρωπο
- οι φυσικές καταστροφές προκαλούν οικονομική κρίση
- ο άνθρωπος καταδικάζεται να ζει σε τεχνητούς χώρους αποκομμένος από τη φύση, νοσεί βιολογικά, πνευματικά, ψυχικά
- χάνεται η πολιτιστική ποικιλία, η μνήμη, η ιδιαιτερότητα· ο τεχνητός αστικός χώρος που εξαπλώνεται με την ταχύτητα κακοήθους νοσήματος είναι απελπιστικά ομοιόμορφος.

Καθώς βρισκόμαστε σε οριακό σημείο η αδράνεια ισοδυναμεί με συνενοχή. Επείγει να αναλάβουμε τις ευθύνες μας, ατομικές και συλλογικές από τον απλό πολίτη έως τον τεχνοκράτη πολιτικό ή διανοούμενο

- η γνώση του προβλήματος, η αναζήτηση, εύρεση και δημοσίευση εφικτών και άμεσων λύσεων
- η ατομική συνείδηση αλλά και η συλλογική αφύπνιση και διεκδίκηση
- η παγκόσμια συνεργασία· το οικολογικό ολοκαύτωμα δεν έχει σύνορα
- το ειδικό χρέος των επιστημόνων να συνεργαστούν, να εκλαϊκεύσουν τη γνώση τους, να διαφωτίσουν και να ευαισθητοποιήσουν τους απλούς ανθρώπους, να καθοδηγήσουν σε λύσεις και πράξεις που θα αποκαθιστούν τη διαταραγμένη ισορροπία

Πάνω απ' όλα επείγει να οραματιστούμε έναν άλλο κόσμο και –καθώς από τα όνειρα αρχίζουν οι ευθύνες- να αγωνιστούμε για να τον κατακτήσουμε. Ένα κόσμο που θα βάζει «τη φύση πριν από τη ζωή, τη ζωή των άλλων πλασμάτων πριν από τη φιλαυτία μας».